

ACADEMIA DE MUZICĂ *GEORGHE DIMA*, CLUJ-NAPOCA

Școala doctorală *Sigismund Toduță*

TEZĂ DE DOCTORAT

**CREAȚIA PENTRU CHITARĂ A COMPOZITORILOR
LATINO-AMERICANI**

REZUMAT

Doctorand

LUIS ANGEL SÁNCHEZ AVILA

Conducător științific

Prof. Univ. Dr. GABRIEL BANCIU

Cluj-Napoca

2018

REZUMAT

CUVINTE CHEIE:

Chitara clasică, sincretism muzical, America Latina, tehnica, compoziție

INTRODUCERE

Chitara primește rolul de protagonistă în rândul instrumentelor de-a lungul istoriei și a prezentului Americii Latine. Chiar dacă odată cu colonizarea spaniolă au fost introduse diverse instrumente, chitara stă în frunte reprezentând diversitatea culturală a acestor state. Acest proces a suferit modificări, a fost martor și complice al schimbărilor politice, economice și sociale, iar sunetul chitarei a ajuns un exponent caracteristic al culturii acestui continent.

Chitara este moștenitoarea unei tradiții europene și orientale, dezvoltându-se în acest loc geografic prin asimilarea caracteristicilor tuturor influențelor folclorice și populare. America Latină este caracterizată de sunetul chitarei, muzică populară latino-americană formând o punte între Mexic și Argentina, iar chitara este instrumentul care unește expresiile muzicale și culturale comune în toate aceste state. În cutia de rezonanță a chitarei se poate auzi toată varietatea de sunete și elemente caracteristice, cum ar fi: tobe africane, dansuri dar și elemente din muzica europeană, cântecele *trovas* și tonurile rustice, limbile africane împreună cu ritualurile de sărbătoare.

În ultimele decenii sunetul chitarei a ajuns un etalon al culturii țărilor latino-americane, ceea ce m-a motivat să prezint în această teză un repertoriu care să cuprindă diferite lucrări muzicale scrise de compozitori latino-americani născuți între finele secolului XIX și mijlocul secolului XX. În această epocă s-au remarcat importanți compozitori și interpreți din acest areal geografic, iar contribuțiile lor au condus la extinderea tehnicii și dezvoltarea limbajului în cadrul repertoriului pentru chitara clasică.

Teza este structurată în patru capitole. Primele trei capitole se ocupă cu definirea diferitelor notații de factură muzicală care apar în lucrările analizate și prezentate detaliat în capitol IV. Sunt utilizate imagini, tabele, fragmente din partituri exemplificând aceste notații, precum și originea lor etimologică, ele diferind în unele cazuri de la compozitor la compozitor, fiind influențate de epocile în care au fost scrise. De asemenea, sunt descrise unele concepte referitoare la teoria muzicii, cunoscut fiind faptul că există divergențe conceptuale între metodele abordate pe continentul american și cel european, dar și la nivelul notației ambitusului sonor, utilizându-se sisteme diferite pentru registre.

În această lucrare se va folosi notația științifică, deoarece constituie o cale pragmatică în vederea reprezentării sunetului pe tastiera diferitelor instrumente expuse aici.

În capitolul I, intitulat *Noțiuni generale privind tehnica și interpretarea la chitara clasică*, sunt prezentate: semnele de articulație, simboluri agogice de repaus sau respirație și prelungirea sunetului, cezura și variantele ei (respirație scurtă, între paranteze, obligatorie, notată cu o paranteză, respirație medie, respirație mai lungă); G.P. (Pauză generală) și L.P. (Pauză lungă); coroană; *lasciare vibrare*; mișcări agogice în grupări ritmico-melodice; schimbări de *tempo*: *rubato*, *ritenuto* și controlul duratei sunetelor.

Capitolul al-II-lea – *Mijloace tehnice utilizate pentru mâna stângă*, descrie anumite concepte specifice studiului chitarei, cum ar fi: *barre* (mic, mic inversat, balama, simulat), *degete pivot*, *portamento*, *glissando*, substituția degetelor, încrucișarea degetelor.

În capitolul al-III-lea – *Mijloace tehnice utilizate pentru mâna dreaptă*, conține: *sul tasto*, *sul ponticello*, *pizzicato*, acorduri (placate, arpegiate, de tip *rasgueo*), tremolo (de bază pe o singură coardă, pe două coarde ciupite simultan), efecte de percuție (lovitură, *tambora*, *golpeteo*, *slap*, *pizzicato bartók*).

În capitolul al-IV-lea – *Cinci lucrări pentru chitară ale compozitorilor latino-americieni*, am pornit pe un drum de creionare a chitarei în viziunea compozitorilor latino-americieni prin analiza a cinci compoziții, ordonate cronologic, aparținând compozitorilor: din America de Nord, Mexic – Manuel Maria Ponce Cuéllar (1882 – 1948), America de Sud, Paraguay – Augustin Pio Barrios (1885 – 1944), Heitor Villa-Lobos (1887 – 1959), Venezuela, Antonio Lauro (1917 – 1986) și din America Centrală, Cuba – Juan Leovigildo Brouwer Mezquida (1939). Aici am examinat în cazul fiecărei lucrări diferite aspecte ale contextului istoric, etnic, politic, cultural pentru a descoperi influențele stilistice și tehnico-interpretative ale fiecărei opere, având ca finalitate rezolvarea unor probleme pe care le întâmpină chitariștii când citesc o partitură, cum este cazul unor simboluri de efecte sonore reprezentate diferit de la un compozitor la altul, lucru care se întâmplă din cauza lipsei unui sistem comun de notare, experimentarea unor efecte neexplorate sau diferențele teritoriale; toate acestea sunt motive pentru care propunem elaborarea unui compendiu de concepte care să ajute la conștientizarea posibilităților de execuție.

La analiza detaliată a diferitelor aspecte tehnice și interpretative pentru chitară prezentate în această teză, s-au evidențiat diferite forme de reprezentare a efectelor, precum și forme variate a denumirilor și a definițiilor lor, motivele fiind diferite. Se poate aprecia că multe din aceste concepte și efecte nu aveau încă un vocabular standardizat

când au fost propuse, ceea ce a dat naștere la diferite forme de scriitură și simboluri personalizate peste tot în lume, fapt agravat de lipsa comunicării asemenea celei din zilele noastre. Vocabularul universal pentru chitară își are geneza în mare parte, în Spania, așadar multe din simbolurile propuse în procesul scrierii lucrărilor sunt cuvinte ce aparțin vocabularului limbii spaniole. Pe de altă parte, în urma analizei lucrărilor ale compozitorilor propuși în această lucrare, toți de pe continentul american, dar cunosători ai școlii europene, reiese că aceștia au dezvoltat propriul sistem de scriitură, dând naștere la noi elemente descriptive. Ținând cont de diversele epoci în care au fost scrise, diferențele dintre edițiile unei singure partituri a diverselor edituri am decis să includem aceste clarificări pe post de introducere a analizelor expuse ulterior. Sunt sigur că toate uneltele grafice propuse prin diferite metode, cum sunt tabelele, schemele, imaginile, exemplele muzicale, precum și conceptele și definițiile, vor fi de folos în a înlesni perspectiva generală a diferitelor puncte de vedere între compozitori, și de a oferi o unealtă pentru interpreți și acei compozitori care se vor aventura în lumea chitarei.

Prezenta lucrare de cercetare a conturat oportunitatea de a călători în timp și fezabilitatea de a reflecta asupra circumstanțelor pe care le conține fiecare compoziție expusă în teză; partiturile devin în acest sens, doar o mică parte din universul din care provin acestea, iar ele devin portale care ne conduc în diferite zone, în funcție de locul din care ne hotărâm să ne inspirăm. Trecerea de la contextul istorico-social al compozitorilor la semnificația pe care fiecare celulă sau motiv ritmico-melodic o deține în interiorul operelor lor, sunt elemente care ne apropie de lumea vastă a interpretării, de care se fac responsabili interpreții prin recrearea fiecărei opere.

Din binomul interpret-instrument se dezvoltă o legătură strânsă, conștientizarea comportamentului instrumentului la interpretarea unei note muzicale, crează o varietate de posibilități care conduc la ajustarea sunetului realizându-se prin analiza care o integrează și crearea unui sistem de control cu variabile de acționare și reacție; rezolvând fiecare mișcare musculară în care simțul atingerii capătă mai mult control și direcție și de asemenea, elaborarea unui plan de studiu pentru pregătirea cerințelor tehnice ale repertoriului, utilizând diferite variante ale digitației pentru a rezolva un fragment.

Analiza și investigația cuprind mai multe fațete și este necesar să se delimiteze scopul și profunzimea care se doresc a fi dobândite, prin aceste două unelte s-a subliniat importanța realizării unei metodologii care să permită utilizarea cunoașterii și a tehnicii în serviciul interpretării, dar care nu va avea substanță fără o reflecție profundă.